

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P280-0068-2022-12

ANALÝZA ČINNOSTI VYBRANEJ SAMOSPRÁVY V OBLASTI ENVIRONMENTÁLNÝCH INVESTIČNÝCH PROJEKTOV

Analysis of the Activities of the Selected Municipality in the Field of Environmental Investment Projects

MARTINA CHRENOVÁ

Katedra verejnej správy | Department of Public Administration
Fakulta sociálnych vied | Faculty of Social Sciences
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave | University of St. Cyril and Methodius in Trnava
✉ Bučianska ulica 4/A, 917 01 Trnava, Slovak Republic
E-mail: martinka.chrenova88@gmail.com

Anotácia

Európska únia sa snaží znižovať rozdiely medzi obcami, regiónmi a štátmi, ktoré sú jej členmi. Európska Únia má v oblasti environmentálnej politiky stanovené priority a ciele, ktoré sa snažia jednotlivé členské štáty naplňať prostredníctvom implementácií konkrétnych opatrení. Najjednoduchším spôsobom, ako zhodnotiť inovácie v mestách a obciach je analyzovať jednotlivé environmentálne projekty, ktoré majú zlepšiť život obyvateľov samospráv. Príspevok sa zameriava na investičné projekty mesta Trnava. Cieľom príspevku je analyzovať environmentálne projekty, ktoré boli uskutočnené na území vybranej samosprávy. Pomocou prípadovej štúdie analyzujeme environmentálne projekty v oblasti zelenej infraštruktúry. Medzi hlavné metódy, ktoré použijeme patrí analýza údajov z projektovej dokumentácie a sumarizácia investícií rozdelená do niekoľkých častí (vlastné investície, projekty Európskej únie, iné projekty a pod.). Príspevok otvára diskusiu o investičných projektoch, o možných zmenách a riešeniach, ktoré by viedli k posunu v rámci agendy environmentálnej politiky, či už v danej samospráve alebo na celom Slovensku. V závere je zhrnuté zhodnotenie investičných projektov samosprávy Trnava.

Kľúčová slová

environmentálna politika; investície; projekty; samospráva

Annotation

The European Union considers itself to be the difference between its municipalities, regions and countries. The European Union has set priorities and objectives in the field of environmental policy, which individual member states strive to meet through the implementations of specific measures. The easiest way to evaluate of innovation in cities and municipalities is to analyze individual environmental projects that are to improve the lives of local residents. The paper focuses on investment projects of the city of Trnava. The aim of the paper is to analyze environmental projects that have been carried out in the territory of the selected municipality. Using a case study, we analyze environmental projects in the field of green infrastructure. The main methods we will use include analysis of data from project documentation and summarization of investments divided into several parts (own investments, European Union projects, other projects, etc.). The paper opens a discussion about investment projects, possible changes and solutions that would lead to a shift in the environmental policy agenda, whether in the municipality or throughout Slovakia. In the end, the evaluation of investment projects of the Trnava municipality is summarized.

Key words

environmental policy; investments; projects; self-government.

JEL Classification: H76, O22, Q56

1. Úvod

Jeden z dlhodobých cieľov Európskej únie je znižovanie rozdielov vo všetkých oblastiach politik medzi jednotlivými regiónmi či samosprávami. Predstavuje dlhodobý proces, na ktorom sa musia podieľať viacerí aktéri súčasne, a to od najvyššej úrovne – Európska únia až po najnižšiu, ktorú predstavujú samosprávy a jej obyvatelia,

tj. aktéri pochádzajúci nielen z verejného sektora ale aj zo súkromného a neziskového. Tieto rozdiely medzi jednotlivými regiónmi však pretrvávajú neustále (Palová, Šebestová, 2016). Problematika environmentálnej politiky Európskej únie je v súčasnosti výzvou pre azda všetky krajiny, a to najmä z dôvodu neustále sa zvyšujúcej potreby ochrany životného prostredia. Verejný záujem v oblasti environmentálnej politiky v Európskej únii neustále rastie, a to vďaka rôznym diskusiám o znečisťovaní pôdy, vody, ovzdušia, klimatických zmenách a ich dôsledkoch, ktoré predstavujú hrozbu pre jednotlivé členské štáty. Cieľom environmentálnej politiky je hospodársky rast, sociálny pokrok a ochrana životného prostredia, ktoré pomáhajú zlepšovať kvalitu života obyvateľov. Vďaka tejto snahe spoločnosti o ochranu životného prostredia, jednotlivé členské štáty postupne implementovali rôzne environmentálne nástroje do svojich vnútroštátnych právnych poriadkov. Kurrer (2021) uvádza, že environmentálna politika Európskej únie sa opiera o zásadu predbežnej opatrnosti, prevencie a odstraňovania znečistenia pri zdroji. Politika životného prostredia stanovuje viacročné akčné programy, ktoré sú začlenené do horizontálnych stratégií. Európska komisia zaviedla v roku 2019 ako hlavnú stratégiu hospodárskeho rastu tzv. Európsku zelenú dohodu, ktorej cieľom je smerovať jednotlivé členské štáty k snahe dosiahnuť spoločný cieľ, aby sa Európa stala prvým klimaticky neutrálnym kontinentom na svete.

2 Cieľ a metodika

Cieľom príspevku je analyzovať vybrané environmentálne projekty, ktoré boli uskutočnené na území mesta Trnava. Samospráva využíva na tvorbu verejnej politiky rôzne špecifické implementačné nástroje, ktoré môžu byť ekonomické, právne, administratívne alebo informačné. Európska únia poskytuje samosprávam dotácie a granty na tvorbu politík prostredníctvom rôznych programov. Vďaka nim môžu samosprávy plniť ciele Európskej únie vo všetkých oblastiach jednotlivých politík, a to aj v environmentálnej politike.

Analýzu vybraných environmentálnych projektov uskutočníme pomocou kvalitatívnej metódy, konkrétne „case study“ (prípádová štúdia). Pomocou prípadovej štúdie dokážeme priblížiť jednotlivé projekty, opísať ich postupy, financovanie a ciele. Vychádzať budeme z informácií, ktoré sú verejne dostupné na portáli mesta Trnava. Tieto informácie následne analyzujeme a na záver zhrnieme pomocou metódy syntézy, ktorá predstavuje spájanie jednotlivých častí do celku. Na základe zhrnutia uskutočnených projektov v závere zhodnotíme činnosť mesta Trnava v oblasti environmentálnych projektov.

3 Environmentálna politika

Už počas priemyselnej revolúcie bolo znečistenie životného prostredia považované za globálny problém, ktorý sa prejavuje zmenami v kvalite ovzdušia, vody, pôdy, ktoré následne priamo ovplyvňujú obyvateľstvo jednotlivých členských krajín. Svetová populácia má približne 7 miliárd osôb a zo štatistík OSN vyplýva, že do roku 2050 bude nárast dopytu po potravinách väčší o 60% a svetový dopyt po energii a vode vzrastie o 30-40% (Slovenská agentúra životného prostredia, 2019).

V súčasnosti môžeme povedať, že environmentálna politika patrí medzi jednu z najvýznamnejších oblastí politik Európskej únie. Tento výsledok sa dosiahol za účasti komplikovanosti všetkých troch sektorov (verejný, súkromný, neziskový), štátnych a neštátnych aktérov na všetkých úrovniach riadenia. Environmentálna politika predstavuje súbor koncepcií a stratégií na riešenie environmentálnych problémov. Európska komisia v roku 1972 prijala Environmentálny akčný program (Kordík – Vrana, 2004). Ako uvádzajú Bache a Flinders (2004) environmentálna politika je výnimočným prípadom rozptýlenia rozhodovania na viacerých územných úrovniach. Hovoríme o úrovniach od najvyššej, ktorú predstavuje Európska únia, až po najnižšiu, ktorou sú samosprávy.

Podľa Šálky a Sarvašovej (2009) sú tvorcami politiky štáty, regióny a inštitúcie Európskej únie. Aktérmi pri viacúrovňovom spravovaní sú medzinárodné organizácie a inštitúcie ako napr. NATO na medzinárodnej úrovni, Európska komisia na nadnárodnej úrovni, vlády jednotlivých štátov na národnej úrovni, samosprávy na regionálnej úrovni a lokálnu úroveň predstavujú okrem samospráv aj aktéri pochádzajúci z mimovládneho alebo podnikateľského sektora a občania. Rozhodovanie v rámci Európskej únie je rozdelené medzi rôzne úrovne moci. Spomínaní aktéri sa spoločne podieľajú na procese tvorby verejnej politiky a navzájom sa dopĺňajú pri dosahovaní stanovených cieľov.

Knill a Lehmkuhl (1999) uvádzajú, že Európska únia určuje členským krajinám ako majú implementovať legislatívne dokumenty do svojich vnútroštátnych právnych poriadkov. Implementáciou sa Európska únia spolieha najmä na dobrovoľný prístup vykonávateľov, a nie na donucovacie prostriedky. Environmentálna politika Európskej únie sa neustále vyvíja, kladie dôraz na princíp subsidiarity a zvyšuje využívanie dobrovoľných prístupov a ekonomických nástrojov. To môže znamenať odklon od smerníc a ponechania väčšej voľnosti pri implementácii na členské štáty (Jordan, 1999). Ak použijeme Knillov argument, tento vývoj dáva členským štátom

dotatočnou voľnosť, ktorá uľahčuje úpravy vnútroštátnych administratívnych štruktúr tak, aby boli v súlade s právnymi predpismi Európskej únie.

Významnú úlohu v tejto politike zohrávajú jednotlivé zložky verejnej správy členských štátov, ktorými sú samosprávy. Ak je riadenie verejnej správy neefektívne, spôsobuje negatívny vplyv na kvalitu životného prostredia na lokálnej úrovni, pričom je komplikovanejší udržateľný rozvoj (Committee of the Regions, 2016). Samosprávy predstavujú poskytovateľov verejných služieb pre občanov. Očakávajú sa od nich vyššie nároky, pretože požiadavky Európskej únie a občanov samospráv sú odlišné a musia byť dostatočne skoorinované, aby napĺňali ciele a dosahovali požadované výsledky. V súčasnosti Európska únia smeruje štáty k tomu, aby samosprávy zvyšovali kvalitu a efektívnosť poskytovania služieb svojim občanom s ohľadom na dopad na životné prostredie. Slovensko sa v oblasti kontrolovania smerovania jednotlivých politík nachádza pod priemerom Európskej únie a OECD (Committee of the Regions, 2016).

Štáty OSN v roku 2015 prijali Agendu 2030, ktorou sa zaviazali eliminovať negatívne vplyvy svetovej spotreby. Agenda 2030 obsahuje 17 cieľov, z ktorých sa s environmentálnou politikou spájajú nasledujúce ciele:

- ochrana klímy;
- kvalita života a zdravia;
- udržateľné mestá a komunity;
- priemysel, inovácie a infraštruktúra;
- zodpovedná spotreba a výroba;
- čistá voda a hygiena (Slovenská agentúra životného prostredia, 2019).

Stratégia Európa 2020 poukazuje na dôležitosť významu základnej infraštruktúry pre zabezpečenie hospodárskeho rozvoja tým, že konštatuje nasledovné: „pre niektoré členské štáty je zložitejšie zabezpečiť dostatočné financovanie základnej infraštruktúry, ktorá je potrebná nielen na rozvoj ich vlastných hospodárstiev, ale aj na dosiahnutie ich plnej účasti na vnútornom trhu.“ Rozvoj environmentálnej infraštruktúry je na Slovensku podporovaný z nasledujúcich operačných programov:

- OP Životné prostredie - v rámci prioritných osí:
 - 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
 - 4 Odpadové hospodárstvo
- OP IROP - v rámci prioritných osí:
 - Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch
 - 4. Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie
- OP Interreg Europe 2014-2020 – v rámci prioritnej osi:
 - 3 Nízkouhlíkové hospodárstvo.

Dobudovanie environmentálnej infraštruktúry a zefektívnenie odpadového hospodárstva predstavujú zvyšovanie atraktívnosti jednotlivých samospráv a podľa všetkých analyzovaných ukazovateľov dochádza aj k znižovaniu regionálnych rozdielov (Mohl, Hagen, 2010).

3.1 Environmentálne investičné projekty mesta Trnava

Európska únia poskytuje možnosť obciam, mestám, krajom získať príspevky na svoj rozvoj a obnovu. Obce túto možnosť využívajú pomerne často, nakoľko nemajú dostatočné finančné prostriedky na zabezpečenie všetkých svojich kompetencií. Aktivity týkajúce sa ochrany životného prostredia sú zamerané na zamedzenie alebo obmedzenie znečistenia alebo poškodzovania životného prostredia (Šulek, 2002). Projektom, ktoré sú zamerané na zlepšenie životného prostredia hovoríme aj tzv. zelené projekty. Tieto projekty sú zamerané práve na riešenie environmentálnych problémov. Završením integračného procesu a dosiahnutím členstva v Európskej únii sa začala nová etapa v histórii Slovenskej republiky, ktorá prináša zmeny pre obyvateľov jednotlivých samospráv.

Daško (2021) vo svojej publikácii uvádza, že samosprávy sú základnými entitami, ktoré určujú charakter udržateľného životného prostredia jednotlivých štátov, aj keď konajú samostatne. Každá samospráva predstavuje ohraničený politický subsystém, ktorý má svoje územné špecifiká a dlhodobu zaužívanú prvkú, ktoré určujú charakter environmentálnej politiky. Stratégie Európskej únie tlačia na členské štáty, aby prispievali k trvalo udržateľnému životnému prostrediu, avšak, environmentálna politika je v rukách samospráv. Priblížime si environmentálne projekty mesta Trnava, ktoré boli realizované s finančnou podporou Európskej únie. Mesto Trnava realizuje environmentálne projekty už niekoľko rokov. Na základe analýzy environmentálnych investičných projektov mesta Trnava poukážeme v tomto príspevku na jedinečnosť vybranej samosprávy v riešení environmentálnych tém, pričom ostáva zachovaná špecifická identita a potreby samosprávy. Investičné projekty vyžadujú na svoju realizáciu zdroje, ktorými sú napr. fondy Európskej únie. Takéto projekty sa následne

hodnotia s cieľom, aby sa zistila ich ekonomická uskutočniteľnosť v porovnaní s technickou, sociálnou, právnou ale aj environmentálnou uskutočniteľnosťou.

Zámerom samosprávy mesta Trnava je vyčlenenie rozsiahleho územia pre založenie a vybudovanie lesoparkových a parkových plôch. V návrhoch územného plánu sa spomínajú aj športovorekreačné aktivity a zariadenia pre obyvateľov so zámerom trvalo udržateľného rozvoja environmentálnej politiky. Mesto Trnava prepája tvorbu verejných politík v oblasti environmentálnej politiky priamo s občianskym, súkromným a mimovládny sektorom. Celková koncepcia rozvoja urbanizovaného územia samosprávy vymedzuje štyri plochy zelene, ktoré sú lokalizované v štyroch častiach mesta. Ide hlavne o nové prvky parkových, lesoparkových plôch alebo rozširovanie už existujúcich. Samospráva má za cieľ postupne vybudovať sieť tzv. subjadií, ktoré budú s jednotlivými jadrami zelene poprepájané (Územný plán mesta Trnava, 2015). Samospráva Trnava získala viacero ocenení, ktoré potvrdzujú úspešnosť mesta v oblasti životného prostredia. V roku 2016 získala ocenenie „Aktívna samospráva“, v roku 2017 ocenenie „Enviro mesto roka“. Zámerom mesta je aktívna spolupráca súkromného sektora (investorov), občianskeho a mimovládneho sektora. Územný plán je potvrdený a doplnený aj všeobecne záväzným nariadením mestského zastupiteľstva, ktoré ustanovuje ekologicky zamerané smerovanie mesta aj v budúcnosti.

3.2 Realizované environmentálne projekty mesta Trnava

Všeobecne sa pod pojmom Environmentálne projekty myslia projekty, ktoré nejakým spôsobom súvisia so životným prostredím. Takéto projekty môžu mať priamy alebo nepriamy vplyv na životné prostredie. Vplyvy môžu byť pozitívne alebo negatívne a v rozhodovacom procese je potrebné hľadať riešenia, ktorými sa dosiahne minimalizácia negatívnych vplyvov.

Mesto Trnava v odpadovom hospodárstve a zelenej infraštruktúre využíva rôzne špecifické implementačné nástroje verejnej politiky. K ekonomickým nástrojom patria poplatky, dane, peňažné príjmy či výdavky. Z hľadiska dotácií a grantov rôznych programov sa ekonomické nástroje dajú prezentovať cez realizované projekty. V roku 2019 Trnava z celkových ročných výdavkov v hodnote 74 539 425 € vyčlenila na životné prostredie 5 749 813 €. Z tejto sumy smerovalo približne 74,9 % na odpadové hospodárstvo a zvyšných 25,1 % do zelenej infraštruktúry (Rozpočet mesta Trnava, 2019). Mesto využíva aj ďalšie ekonomické nástroje, ktoré nájdeme v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 1: Realizované enviro projekty mesta Trnava

Názov projektu	Doba projektu	Celkové výdavky (€)	Fond / podpora
UrbEco – Udržateľný rozvoj miest a zmiernenie negatívnych vplyvov životného prostredia v mestách	03/2005 - 04/2006	2 490	EÚ – LIFE III Životné prostredie
Intenzifikácia separovaného zberu odpadov v meste	09/2005 - 02/2006	216 458	Recyklačný fond
Intenzifikácia separovaného zberu odpadov v meste II. Etapa	09/2007 – 03/2008	205 325	Recyklačný fond
Zlepšenie kvality ovzdušia – nákup čistiackej techniky pozemných komunikácií	03/2010 – 03/2012	536 350	ERDF / OP Životné prostredie
Skládka odpadu Boleráz – rekultivácia	07/2010 – 08/2013	3 005 867	ERDF / OP Životné prostredie
Intenzifikácia separovaného zberu odpadov v meste III. Etapa	07/2012 – 07/2013	78 783	Recyklačný fond
Mestá odolné na dopady zmeny klímy – trnavská inšpirácia	04/2013 – 02/2015	58 020	Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce
Vybudovanie cyklotrasy – Saleziánska ulica	09/2018 – 03/2020	397 035	ERDF / OP IROP
Vybudovanie cyklotrasy – Bučianska ulica	09/2018 – 09/2019	330 897	ERDF / OP IROP
Implementácia udržateľného využitia územia – enviro manažment funkčných mestských častí	05/2016 – 07/2019	75 246	ERDF / Interreg Stredná Európa
Mestá odolné na dopady zmeny klímy – ozelenenie a tienenie lávky na Starohájskej ulici	05/2018 – 09/2019	467 683	ERDF / OP IROP
Humanizácia obytného priestoru Vodáren dvor	10/2018 – 09/2019	371 941	ERDF / OP IROP
Humanizácia obytného priestoru Hospodárska ulica	08/2019	266 137	ERDF / OP IROP

Zdroj: Daško, 2021, str. 97.

V tabulce sú uvedené tie projekty, ktoré boli už realizované. Samospráva Trnava využíva na menšie projekty regionálne, národné alebo ostatné grantové schémy. Väčšie projekty, ako napr. zlepšenie kvality ovzdušia – nákup čistiacej techniky, rekultivácie vzniknutých skládok, vybudovanie cyklotrás, humanizácia obytných priestorov, sú financované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a ostatných operačných programov. Mesto Trnava využíva kombináciu vlastných zdrojov z rozpočtu samosprávy a ostatných grantových schém na podporu väčších inovačných projektov. V rámci odpadového hospodárstva mesto využíva administratívne nástroje ako napr. zber odpadu (papier, plasty, kovy, sklo, šatstvo, elektroodpad apod.), poskytuje údržbu a zber z kontajnerov na triedený zber, rekultivácie skládok a ďalšie služby súvisiace so zberom, likvidáciou a obnoviteľnosťou vyprodukovaných odpadov v meste (Daško, 2021). Mesto využíva aj vertikálne systémy zberu komunálneho odpadu, a to polopodzemné kontajnery, ktoré umožňujú vyvážať priamy odpad a nie celé kontajnery. Kureková (2016) uvádza, že tieto pevne zabudované kontajnery znemožňujú osobám manipuláciu a obmedzujú riziká vandalizmu, čím ich môžeme považovať za ekologickejšie a celkovo hygienickejšie. Medzi právne alebo regulačné nástroje patria strategické dokumenty ako Územný plán mesta, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, programy odpadového hospodárstva, inštrukcie využitia územia pre ľudí, príručky, odporúčania a všeobecne záväzné nariadenia v odpadovom hospodárstve a zelenej infraštruktúre. Informačnými nástrojmi sú napr. licencie, rebríčky, ocenenia mesta v enviro politike, propagačné kampane zamerané na životné prostredie, interaktívna mapa kontajnerov na odpady na webovej stránke mesta, informačné kampane na zlepšovanie kvality ovzdušia, diskusie, workshopy organizované samosprávou, využívanie sociálnych sietí a pod. Mesto Trnava tak cez značnú sieť nástrojov poskytuje ľuďom veľké množstvo služieb, ktoré v strategických dokumentoch deklarujú trvalo udržateľný rozvoj na jej území. Zamerali sme sa najmä na Projekt Intensify ale aj na iné projekty, ktorých investičnou prioritou je prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít, zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku.

Predstavitelia samosprávy podpísali Dohovor primátorov a starostov o klíme a energetike, ktorým sa zaviazali implementovať klimatické a energetické ciele EÚ. Museli mať vypracovaný akčný plán energetického a klimatického rozvoja s cieľom znížiť do roku 2030 emisie oxidu uhličitého najmenej o 40% a zvýšiť odolnosť miest voči zmene klímy. Samosprávy majú vo svojej kompetencii len malé percento emisií. Mesto Trnava vypracovalo regionálny akčný plán na ich zníženie s pričinením samosprávy, obyvateľov, firiem a inštitúcií. Zástupcovia Univerzity sv. Cyrila a Metoda, STEFE, ESM-YZAMER, Veolia Energia Slovensko, Arriva Trnava a Mesta Trnavy na prvom stretnutí navrhli oblasti, ktoré by mali byť zahrnuté do akčného plánu, ako napríklad osвета na školách, vybudovanie nového lesoparku, výstavba automatického parkovacieho domu pre bicykle a podpora cyklistickej dopravy budovaním cyklistických chodníkov, atď. Podľa OSN je nevyhnutné obmedziť globálne oteplenie pod 1,5 stupňa Celzia, t. j. celosvetové emisie oxidu uhličitého sa musia do roku 2030 znížiť na polovicu a do roku 2050 na nulu. Ak chceme tento cieľ dosiahnuť, musíme vymeniť využívanie fosílnych palív za obnoviteľné zdroje energie, úplne prebudovať energetiku, dopravu a poľnohospodárstvo, intenzívne obnovovať lesy, rozširovať plochy zelene v mestách a vyvíjať technológie na odčerpávanie skleníkových plynov z ovzdušia.

Projekt Intensify

Mesto Trnava sa ako jediné na Slovensku zapojilo do medzinárodného projektu Intensify, ktorého cieľom je znížiť emisie oxidu uhličitého o ďalších 15% v porovnaní s očakávanými alebo plánovanými hodnotami na územiach všetkých partnerov projektu, a to prostredníctvom intenzívneho angažovania spoločnosti. Projekt má priniesť možnosti zníženia emisií oxidu uhličitého prostredníctvom opatrení v kompetenciách samospráv, zapojením firiem poskytujúcich energetické a dopravné služby, environmentálnych organizácií, občianskych združení a širokej verejnosti (European union, 2022). Projekt Intensify sa realizuje aj vďaka finančným prostriedkom Európskej únie v rámci operačného programu Interreg Europe 2014-2020.

Základné informácie o projekte:

- **Prioritná os:** 3 Nízkouhlíkové hospodárstvo.
- **Špecifický cieľ:** 3.1 Zlepšiť implementáciu politík a programov regionálneho rozvoja, najmä programov zameraných na investovanie do rastu a zamestnanosti, programov EÚS zaoberajúcich sa prechodom na nízkouhlíkové hospodárstvo.
- **Partneri projektu:** Local Energy Management Agency of Almada, AGENEAL (Portugalsko) – vedúci partner projektu, EnergieavantgardeAnhalt e.V. (Nemecko), Environmental Studies Centre (Španielsko), Zadar City Council (Chorvátsko), Cork City Council (Írsko), Province of Treviso (Taliansko), Environmental Centre for Administration and Technology (ECAT) (Litva), Mesto Trnava (Slovensko) a Milton Keynes Council (Anglicko).
- **Trvanie projektu:** 60 mesiacov - začiatok realizácie: 1. 6. 2018 a koniec realizácie: 31. 5. 2023
- **Rozpočet projektu:** Celkový rozpočet projektu: 2 092 955,00 €

Rozpočet projektu pre mesto: 177 270,00 €

Zdroje financovania projektu: 85% ERDF 150 679,50 €

15% vlastné zdroje 26 590,50 €

- **Hlavný cieľ:** dosiahnuť 15 % zníženia emisií oxidu uhličitého v porovnaní s plánmi, ktoré sa zaviazal každý z partnerov projektu naplniť do roku 2022 zapojením zainteresovaných strán do celého procesu.
- **Čiastkové ciele,** ktoré prispievajú k dosiahnutiu hlavného cieľa projektu sú:
 1. vytvorenie aktívneho zoskupenia zainteresovaných strán v období do roku 2022 a implementácia 16 aktivít zainteresovaných strán, ktoré znížia emisie oxidu uhličitého,
 2. 25 %-ný nárast miery spolupráce medzi zainteresovanými stranami pri využívaní viacerých platforiem,
 3. 10 %-ný nárast investícií do projektov z oblasti nízkouhlíkového hospodárstva v porovnaní s poslednými 3 rokmi zapojením súkromného sektora a rôznych komunít,
 4. stimulácia zmien správania sa prostredníctvom minimálne 5 nových partnerstiev zainteresovaných strán z oblasti energetiky,
 5. podpora miestnych zainteresovaných strán prostredníctvom zdieľania vedomostí a skúseností, vytvorenia mechanizmov, ktoré sú založené na vzájomnom pôsobení, spoluvytváraní, doručovaní spoločných výstupov.
- Na úrovni Mesta Trnava zabezpečuje realizáciu projektu:
 1. Projektová manažérka Ing. E. Balážová - Útvar projektového manažmentu Koordinátor odborných aktivít
 2. Odborný expert: Ing. Matúš Škvarka, Odbor územného rozvoja a koncepcií.

Cieľom projektu je zlepšiť regionálnu politiku analýzou plánov všetkých partnerov projektu v rámci 4 tematických eventov; identifikáciou príkladov z dobrej praxe, ktoré môžu viesť ku skvalitneniu predmetných plánov, stratégií a vízií, vytvorením sociálnej platformy a iných mechanizmov, ktoré zainteresujú širšie komunity k dosiahnutiu cieľov projektu a redukcia emisií s pomocou širokej verejnosti, prilákanie investícií zo súkromného sektora.

Projekt je zameraný na mestá a regióny v rámci Európskej únie, ktoré sa na základe medzinárodnej zmluvy zaviazali dosiahnuť ciele v znížení emisií oxidu uhličitého. Avšak, spolupráca medzi sektormi smerom k spoločnému miestnemu a národnému cieľu zmiernovania nie je v tomto projekte dostatočne riešená. Samosprávy však nedokážu tieto ciele dosiahnuť sami, a preto potrebujú spoluprácu a zapojenie širokej verejnosti do činností spojených so znižovaním emisií uhlíka. Samosprávy majú len malé percento emisií, avšak ciele tohoto projektu si vyžadujú zmenu v správaní celej spoločnosti, ktorá sa nedá dosiahnuť príkazmi a nariadeniami; zmena v myslení širokej verejnosti vyvolá tlak na politickej úrovni. V závere takáto plošne realizovaná snaha vytvorí priestor pre inovácie – akýsi organizmus tvorený aktívnymi obyvateľmi a komunitami. Hlavné výstupy projektu sú zamerané na nové metódy zapojenia občanov do ochrany životného prostredia, a to prostredníctvom nových projektov, ktoré využívajú platformy miestnych zainteresovaných strán na zlepšenie miestnych politík (European union, 2022).

Ako sme už spomínali, jednou z hlavných úloh tohto projektu je zvýšiť informovanosť obyvateľov mesta o spôsoboch šetrenia energie. Na základe toho bol zostavený dotazník pre obyvateľov mesta Trnava, v ktorom odpovedalo 1283 respondentov. Vyplývalo z neho, že mnohí ľudia nevedia ako môžu prispieť k zníženiu emisií oxidu uhličitého (Mesto Trnava, 2020). Cieľom bolo zmapovanie správania a úrovne vedomostí obyvateľov o možnostiach šetrenia energiou. Napriek tomu, že v médiách je dostatok informácií o opatreniach, ktoré by mali ľudia vykonať, aby sme tento trend aspoň spomalili, z vyhodnotenia dotazníka vyplýva, že v oblasti osvetly bude ešte veľa práce, informuje mesto Trnava v tlačovej správe. V Almade sa zistilo, že približne 95 % úsilia potrebného na dosiahnutie cieľov pre celú samosprávu (20 % zníženie emisií skleníkových plynov v roku 2020 a 80 % v roku 2050) pripadá na sektory, ktoré nie sú priamo pod správou mesta. Spolupráca medzi sektormi a zainteresovanými stranami môže byť obzvlášť dôležitá pri prekonávaní trhových bariér (European union, 2022).

Projekt: Automatický parkovací dom pre bicykle pri železničnej stanici Trnava

Projekt zaraďujeme na prioritnú os 1. *Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch* a investičnú prioritu vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkouhlíkových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility. Cieľom projektu je prostredníctvom vybudovania parkovacieho domu pre bicykle zvýšiť atraktivitu cyklistickej dopravy a zvýšiť parkovacie kapacity pre bicykle na autobusovej a železničnej stanici (Mesto Trnava, 2020).

Projekt: Plán udržateľnej mobility krajského mesta Trnava a jeho funkčného územia

Prioritná os tohto projektu je os 1. *Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch*. Špecifickým cieľom je zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy. Hlavným cieľom projektu je zvýšenie atraktivity,

konkurencieschopnosti veřejnej osobnej dopravy, nemotorovej dopravy a zmena nepriaznivého vývoja v del'be prepravnej práce v prospech udržateľných ekologicky priaznivejších módov dopravy. Hlavným zámerom projektu je podpora trvalo udržateľného miestneho dopravného systému, ktorý zaručuje mobilitu a prístup k hlavným službám pre všetky kategórie občanov, najmä prostredníctvom udržateľných druhov dopravy. Plán udržateľnej mobility predstavuje strategický plán navrhnutý na uspokojovanie potrieb mobility obyvateľov v mestských oblastiach a na zvýšenie kvality ich života (Mesto Trnava, 2020).

Vybudovanie cyklotrás: Saleziánska ulica, Bučianska ulica, Špačinská cesta a Spartakovská ulica

Vybudovanie cyklotrás patrí na prioritnú os 1. *Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch* a investičnou prioritou je vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkouhlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility. Hlavným cieľom vybudovania cyklotrás na Saleziánskej a Bučianskej ulici je zvýšenie atraktivity cyklistickej dopravy v meste prostredníctvom vytvorenia ucelenej bezpečnej, rýchlej a priamej siete segregovaných mestských cyklotrás tak, aby zabezpečili dostatočné prepojenie medzi funkciami obytných zón, veľkých výrobných celkov, rekreačných oblastí, zón nákupu a napojenie regionálnych cyklotrás. Hlavným cieľom vybudovania cyklotrás na Špačinskej a Spartakovskej ulici je podpora a zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity cyklistickej dopravy budovaním nových úsekov cyklistických komunikácií za účelom zvyšovania podielu cyklistickej dopravy na celkovom počte prepravených osôb, t. j. celkovej mobility obyvateľov, ako aj osôb prichádzajúcich do Trnavy za prácou alebo z iných dôvodov (Mesto Trnava, 2020).

Merateľným ukazovateľom spomínaných projektov, týkajúcich sa budovania cyklotrás v meste Trnava je „dĺžka nových úsekov cyklistických komunikácií“ v km. Projekt nadväzuje na ďalšie projekty (parkovací dom pre bicykle, bikesharing, cyklotrasy), na ktorých mesto Trnava pracuje a ktoré budú súčasťou ucelenej, bezpečnej, rýchlej a priamej siete segregovaných cyklotrás.

Projekty: Humanizácia obytného priestoru Hospodárska ulica, dvor A; Humanizácia obytného priestoru Zátvor, dvor č. 1, Humanizácia obytného priestoru Vodáreň, dvor č. 2

Tieto projekty sú zaradené na prioritnú os 4. *Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie*. Cieľom projektu je komplexne revitalizovať obytný priestor bytových domov, a to formou realizácie opatrení na zníženie hluku, umiestnením prirodzených krajinných prvkov, inštaláciou mestských prvkov drobnej architektúry a mestského mobiliáru, zazelenaním exponovaných miest, ako aj zavedením osobitného manažmentu dažďovej vody a realizáciou ďalších súvisiacich opatrení a realizáciou ďalších súvisiacich opatrení. Zámerom projektu je vytvorenie detského ihriska a priestoru na oddych v exteriéri. Vytvorené multifunkčné plochy budú mať rôznorodé využitie, ako napríklad herná zóna pre deti, venčoviško, ostatné plochy. Vnútroblok je od parkoviska a okolia oddelený izolačnou zeleňou (Mesto Trnava, 2020).

Mestá odolné na dopady zmeny klímy - Ozelenenie a tienenie lávky na Starohájskej ulici v Trnave

Prioritnou osou tohto projektu je os 4. *Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie*. Cieľom projektu je vybudovanie sústavy tieniacich konštrukcií, ktoré v kombinácii s popínavou vegetáciou a drevenými lamelami vytvoria zatienené miesta, uľahčia pohyb obyvateľov v čase horúčav. Merateľným ukazovateľom je vytvorenie a obnova otvoreného priestranstva v mestských oblastiach (Mesto Trnava, 2020).

4. Záver

V tomto príspevku sme analyzovali environmentálne projekty mesta Trnava. Považujeme za dôležité venovať sa aktuálnym témam európskej environmentálnej politiky. Zelená infraštruktúra je strategicky plánovanou sieťou prírodných oblastí vytvorených s cieľom, aby poskytovali široký rozsah ekosystémových služieb (European Commission, 2016). Predstavuje nástroj na zabezpečenie ekologických, ekonomických a spoločenských prínosov prostredníctvom prirodzených riešení. Financovanie projektov z fondov Európskej únie je jednou z mála možností, ako môžu obce realizovať veľké projekty bez toho, aby sa finančne zadĺžili. Čo sa týka úspešnosti mesta Trnava pri získavaní dotácií, možno konštatovať, že ak samospráva venuje príprave projektu dostatok času a úsilia, za pomoci zainteresovanosti súkromného sektora, má veľkú šancu dotáciu získať a správne ju využiť. Možnosť získať finančné prostriedky formou dotácií a využívania európskych fondov teda využíva dostatočne.

Z analýzy údajov o investičných projektoch vyplýva, že jednotlivé environmentálne investičné projekty ako projekt Automatický parkovací dom pre bicykle, Plán udržateľnej mobility krajského mesta Trnava a jeho funkčného územia, Vybudovanie cyklotrás, Humanizácia obytných priestorov, Mestá odolné na dopady zmeny klímy - Ozelenenie a tienenie lávky predstavujú veľký prínos pre zlepšovanie kvality životného prostredia samosprávy. V rámci zelenej infraštruktúry sa zlepšil estetický vzhľad mesta, čím sa zvýšila aj jeho konkurencieschopnosť,

vytvorili sa podmienky pre stretávanie občanov v príjemnom prostredí so zeleňou v okolí, vybudovali sa sústavy tieniacich konštrukcií, zvýšila sa atraktivita cyklistickej dopravy a parkovacie kapacity pre bicykle a vytvorila sa ucelená sieť segregovaných mestských cyklotrás. V súčasnosti sa azda každá samospráva stretáva s problémom preplnených ulíc autami, ktoré vylučujú do ovzdušia nebezpečné látky pre životné prostredie. Dovoľme si tvrdiť, že budovanie cyklotrás je veľmi dôležité a správne riešenie, pretože ich využitie už nepatrí len medzi voľnočasové aktivity občanov ale slúžia aj ako efektívnejšia doprava napr. do zamestnania, obchodu a podobne. S tým úzko súvisí aj veľmi dobrá myšlienka - vybudovanie automatického parkovacieho domu pre bicykle pri železničnej stanici, nakoľko mnohí občania dochádzajú za prácou aj mimo mesta, a tak si môžu svoje bicykle nechať bezpečne odložené v parkovacom dome pri stanici.

V rámci odpadového hospodárstva sa mesto Trnava snaží eliminovať negatívne vplyvy na životné prostredie, t.j. postupným znižovaním množstva nebezpečných látok uvoľňujúcich sa do ovzdušia. Veľkým pozitívom mesta Trnava je aj participácia na projekte Intensify, ktorého cieľom je znížiť emisie oxidu uhličitého v porovnaní s plánovanými hodnotami, a to prostredníctvom intenzívneho angažovania spoločnosti. Mesto Trnava sa ako jediné zo všetkých slovenských miest zapojilo do tohto projektu. Práve preto si dovoľme tvrdiť, že mesto Trnava sa vo významnej miere venuje environmentálnym projektom, čím úspešne napreduje v oblasti environmentálnej politiky. Realizované projekty majú pozitívny vplyv na rozvoj a budúcnosť samosprávy. Príspevok otvára diskusiu o investičných projektoch mesta Trnava, ktoré môže byť príkladom pre ostatné samosprávy na Slovensku.

Literatúra

- [1] BACHE, I., FLINDERS, M., (2004). *Multi-level Governance*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 0199259259.
- [2] CIGÁŇOVÁ, S., (2018). *Od lineárneho k obehovému hospodárstvu, to je projekt MOVECO*. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://vedanadosah.cvtisr.sk/od-linearneho-k-obehovemu-hospodarstvu-to-je-projekt-moveco>.
- [3] COMMITTEE OF THE REGIONS, (2016). *Results of the CoR online consultation on obstacles to investments at local and regional level*. Brussels: Secretariat of the Commission for Economic Policy (ECON), September 2016. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/en/events/Documents/ECON/results-survey-obstacles.pdf#page=22>.
- [4] DAŠKO, M., (2021). *Analýza kvality lokálneho environmentálneho governance z pohľadu užívateľov verejných služieb a zamestnancov lokálnej samosprávy*. Trnava: UCM v TT FSV. ISBN 978-80-572-0122-9.
- [5] EUROPEAN COMMISSION, (2016). *European semester: Thematic factsheet – Quality of public administration*. [online], [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/files/european-semester-thematic-factsheet-quality-public-administration-2016_en.
- [6] EUROPEAN UNION, (2022). *Project Intensify – summary*. [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/intensify/>.
- [7] JORDAN, A., (1999). The Implementation of EU Environmental Policy: A Policy Problem without a Political Solution? *Environment and Planning C: Government and Policy*, vol. 17, no. 1, pp. 69-90. ISSN 0263-774X. DOI: 10.1068/c170069.
- [8] KNILL, Ch., LEHMKUHL, D., (1999). How Europe Matters. Different Mechanism of Europeanization. *SSRN Electronic Journal*, vol. 3, no. 7, pp. 1-24. ISSN 1556-5068. DOI: 10.2139/ssrn.302746.
- [9] KORDÍK, D., VRANA, K., (2004). *Environmentálna politika EÚ a nástroje jej využívania*. Bratislava: Slovenský živnostenský zväz. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://ueapme.com/businesssupport%20II/Training%20Tools/Confartigianato/Environment/SKEnvironmental%20policy.pdf>.
- [10] KUREKOVÁ I., (2016). Vertikálne systémy zberu komunálneho odpadu. *Enviro magazín – odborná časopis o životnom prostredí*, vol. 21, no. 6, pp. 18. ISSN 1335-1877. Dostupné z: https://www.enviromagazin.sk/enviro2016/06_envirmagazino_2016.pdf.
- [11] KURRER, Ch., (2021). *Politika v oblasti životného prostredia: všeobecné zásady a základný rámec*. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/71/politika-v-oblasti-zivotneho-prostredia-vseobecne-zasady-a-zakladny-ramec>.
- [12] MESTO TRNAVA, (2015). *Územný plán mesta Trnava*. [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.trnava.sk/sk/clanok/uzemny-plan>.
- [13] MESTO TRNAVA, (2019). *Rozpočet mesta Trnava*. [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.trnava.sk/sk/clanok/rozpocet-mesta>.
- [14] MESTO TRNAVA, (2020). *Projekty a granty mesta*. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.trnava.sk/sk/clanok/projekty-mesta>.

- [15] MOHL, P., HAGEN, T., (2010). Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches. *Regional Science and Urban Economics*, vol. 40, no. 5, pp. 353-365. ISSN 0166-0462. DOI: 10.1016/j.regsciurbeco.2010.03.005.
- [16] PALOVÁ, Z., ŠEBESTOVÁ, J., (2016). Měření regionálních disparit v sociální oblasti. In *XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 447–453. ISBN 978-80-210-8273-1. DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-8273-2016-57.
- [17] SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, (2019). *Obehové hospodárstvo: budúcnosť rozvoja Slovenska*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR a Slovenská agentúra životného prostredia. ISBN 978-80-8213-001-3. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.enviroportal.sk/uploads/report/9202.pdf>.
- [18] Smernice Európskeho Parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade.
- [19] ŠÁLKA, J., SARVAŠOVÁ, Z., (2009). *Governance v lesníctve*. Zvolen: Národné lesnícke centrum Zvolen. ISBN 978-80-8093-086-8.
- [20] ŠULEK, M., (2002). *Príprava environmentálnych projektov DFID*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 80-8055-608-3.
- [21] ÚRAD VLÁDY SR, (2020). *Stratégia Európa 2020*. [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://www.eu2020.gov.sk/strategia-europa-2020/>.